

Kultura kulovitých amfor na sídlišti v Pravčicích 2

Jaroslav Peška, Arkadiusz Tajer

V rámci provádění záchranných archeologických výzkumů na stavbě rychlostní komunikace R 49 Hulín – Fryšták byla na katastru obce Pravčice v období duben – listopad 2009 zkoumána polykulturní lokalita s převládajícím osídlením slezsko-platěnické fáze KLPP, jejíž exploatace dosud pokračuje (KALÁBKOVÁ – PEŠKA – TAJER V TISKU). Do určité míry překvapením byl odkryv jednoho objektu (č. 66) s materiálem náležejícím kultuře kulovitých amfor (KKA), jehož stručné zhodnocení je předmětem tohoto článku.

Lokalita, označená pracovně jako Pravčice 2, Losky, se nachází v rovinatém terénu na severovýchod od obce Pravčice, který je součástí Holešovské plošiny, krajiny uzavřené údolím řeky Moravy na západě a Hostýnsko – Vsetínskou pahorkatinou na východě. Plocha záchranného výzkumu měla průběh ve směru severovýchod – jihozápad v šířce budoucí komunikace (ca 60m). Jejím východním okrajem se stal zlom plošiny, od kterého plocha výzkumu klesala jihozápadně k pravému břehu potoka Roštěnka, který byl zároveň západní hranicí výzkumu. Mírný svah vykazuje nadmořskou výšku lokality 200,50 až 201,50 m n.m. (obr. 1). Lokalita je identifikována na mapě ZM ČR 1:10 000, list 25–31–08 těmito koordináty: 280 mm od západní sekční čary (ZSČ) a 380 mm od jižní sekční čary (JSČ), 300 mm od ZSČ a 373 mm od JSČ, 300 mm od ZSČ a 377 mm od JSČ, 296 mm od ZSČ a 380 mm od JSČ. Na listu 25–31–03 jsou to tyto koordináty: 288 mm od západní sekční čary (ZSČ) a 0 mm od jižní sekční čary (JSČ), 295 mm od ZSČ a 0 mm od JSČ, 287 mm od ZSČ a 7 mm od JSČ, 283 mm od ZSČ a 3 mm od JSČ.

Na ploše bylo prozatím odkryto 89 objektů a vytyčeno 70 čtverců o výměře 5×5 metrů, z nichž byla většina prozkoumána. Nad inundační čarou potoka se jednalo o typické sídlištní objekty (jámy, kulové/sloupové jamky, exploatační jámy – hliníky) zahloubené do hlinito–sprašového podloží. Zhruba uprostřed blíže jihozápadnímu okraji plochy výzkumu (obr. 2) byla obnažena menší nepravidelně kruhová jáma slabě kónického profilu č. 66 (rozměry: 1,15×1,10×0,62 m) s keramikou zařaditelnou jednoznačně ke KKA. Kromě větší části dvou– či čtyřhrché zdobené širší amfory s horizontálními rozeklanými výčnělky či oušky, spočívající při dně objektu, stojí za zmínku pouze zlomek okraje hrncovité nádoby s reliktem důlkované obvodové linie a stěp se zúženého okraje patrně podobné nádoby (obr. 3). Další obsah jámy představovalo jen několik fragmentů atypických střepů a drobné hrudky mazanice.

Přes jistou míru překvapení z nálezu identifikujeme geograficky nejbližší analogickou přítomnost nositelů KKA na lokalitě Hulín „Nivky“ ve vzdálenosti necelé 2 km vzdušnou čarou (obr. 1). Jde o 2 střepy z výplně věteřovských objektů na výzkumu L. Šebely (1993, obr. 12:3,5). Přestože zmíněný autor řadí ke KKA pouze jeden z nich, není vyloučena shodná kulturní přítomnost u obou (shodná je výzdoba otisky šňůry). Rozhodnout by mohla autentická prohlídka materiálu. Obě východomoravské lokality patří dnes k nejjihněji situovaným nalezištím KKA na Moravě. Poslední dobou jejich počet vcelku prudce narůstá a to nejenom v tradiční enklávě na Opavsku (za aktuální informace a mapku autoři děkují M. Zezulové), ale

také na střední Moravě, konkrétně na Olomoucku a Prostějovsku, částečně Přerovsku (obr. 4). Většinou se jedná o rovinná sídliště nebo ojedinělé či povrchové nálezy keramiky; hroby zatím absolutně chybí. Společně s minimálně 9 exempláři silicitových seker z pruhovaného „pazourku“ polské provenience (PŘICHYSTAL – ŠEBELA 2004) dnes tvoří na Moravě oikumenu více než 40 nalezišť (cf. PAVELČÍK 1993; SZMYT 2003; 2004) a jejich počet v budoucnu jistě ještě stoupne. Vystupují buď samostatně nebo jako součást tzv. smíšeného horizontu Strachotín–Držovice (PEŠKA 1998a; 2000b). Nálezy silicitových seker mimo integrální oblast KKA (Brno–Líšeň, Drslavice, Luleč, Mistřice, Radslavice, Uherský Brod a okolí) jsou vnímány jako importy v prostředí domácích kultur (nejčastěji kultura jevišovická) (PŘICHYSTAL – ŠEBELA 2004, 17). Obě zmíněná východomoravská naleziště v současnosti doplňují povrchové sběry keramiky z Předmostí–Dluhonic (SCHENK 2002) a Přerova–Popovic (laskavá informace Z. Schenka). Dosavadní rozsah osídlení, z něhož jako nejjihněji položená pravobřežní lokalita vychází Nezamyslice – Končiny (HÁJEK – VLČEK 1959, 6 obr. 3:1), by měl být ustálen svou jižní hranicí zhruba na linii Holešov – Kroměříž – Prostějov (cf. ŠMÍD 1999, obr. 1; PEŠKA 2000b, 250, obr. 1). Důležité bude vymezení zvláště vůči jevišovické kultuře (JeK) rozšířené jednoznačně dále směrem na jihozápad. Sledovaná oblast střední a východní Moravy se tak stává v období mladého resp. na počátku pozdního eneolitu zónou kontaktu minimálně tří až čtyř kulturních komponent (bošácká kultura, JeK, Makó/Kosihy–Čaka?, KKA). Jejich vzájemný poměr se stane tématem samostatné speciální studie. Zajímavé je v této souvislosti zjištění fragmentu oboustranně zdobené tzv. lublaňské misky uváděné v análech přerovského muzea pod stejnou lokalitou jako keramika KKA (tj. Nezamyslice – Končiny) (NOVOTNÝ 1955, 14, obr. 1:5) a dvou zcela nových sídlišť velmi mladé či pozdní JeK s prvky kultury Coțofeni a skupiny Livezile v bezprostředním okolí z Miňúvek a Křenovic (PEŠKA – TAJER 2009). V některých případech bude nutné kulturní příslušnost resp. přesnou identifikaci materiálu teprve provést (cf. Hrubčice, okr. Prostějov: ŠMÍD 1999, 241 k JeK; VOKOLEK – ZÁPOTOCKÝ 1990, 40 k bošácké kultuře + „Olomoucko“ bez citace pramenů). Důslednou revizí eneolitického materiálu v muzeích střední a východní Moravy zvláště v kontextu s „nordickou“ kulturou by bylo možno zajisté dospět k nejednomu zajímavému zjištění.

Na Olomoucku byla přítomnost nositelů KKA rozpoznána teprve nedávno mezi léty 1996 až 2001, a to díky velkoplošným záchranným výzkumům v trati Horní lán (částečně Pod Vlachovým) na katastrech integrovaných obcí Slavonín a Nová Ulice nebo při budování obchvatu města (rychlostní komunikace R 35) rovněž na katastru Slavonína v trati U hvězdárny při JZ okraji olomoucké aglomerace. V nevelké vzdálenosti od sebe zde byla odkryta dvě poměrně velká sídliště s řadou zahloubených objektů, která dnes společně s Vávrovicemi – U palhanské cesty na Opavsku představují největší nálezové komplexy KKA na Moravě (PEŠKA 1998a; 1998b; 2000a; 2000b; PEŠKA – BÉM – KOUŘIL 2001; ZEŽULOVÁ – ŠEDO 2004; ZEŽULOVÁ 2008). Z výzkumu J. Bláhy na Křížkovského ulici č. 4 v Olomouci pochází z mladších (raně středověkých) vrstev sekundárně uložený ojedinělý stěp zdobený jemnou šňůrou, který lze také připsat KKA (PROCHÁZKOVÁ 1998, 47; 2001, 302; PEŠKA 2000b, obr. 5) a mohl by signalizovat další sídliště této kultury na Předhradí.

Sídlíště KKA na Horním lánu je situováno do centrální části prozkoumané plochy s menším přesahem přes potok západním a jihozápadním směrem do sousední trati Pod Vlachovým (ŠMÍD 2006). Téměř 40 zahloubených sídlíštních objektů s převahou exploatačních jam nepravidelného půdorysu, zásobních jam a sklípků se koncentrovalo na ploše asi 4,7 ha. Několik stěpů KKA bylo zaznamenáno i ve výplni sloupových/kulových jamek, což může předznamenat existenci nadzemních kulových konstrukcí (cf. BĚM 2005, 147 ad.), jak je známe např. z Polska. Otisky v mazanici z výplně jedné zásobní jámy mohou svědčit i pro existenci srubové stavby (informace P. Vařeky).

Z objektů pochází velmi výrazná kolekce keramiky s příznačnými tvary amfor, mís, hrncovitých nádob s řadami výčnělků, důlků nebo vpichů na hrdle, zlomky a dokonce jedna celá čtyřhraná amfora. Tělo nádob často zdobí jemné otisky šňůry, kolků a rytí do podoby velmi estetických geometrických vzorů (obr. 5). Vzácně je vhloubená výzdoba vyplněná červenou inkrustací. Pro keramické těsto je příznačná ostrohranná křemenná příměs i specifická technologie (křemenné ostřivo, oboustranná engoba, absence hornin) odlišná od ostatní eneolitické keramiky na lokalitě, ovšem s použitím domácích surovin (dosavadní technologická pozorování M. Hložka). Řada typických tvarů nádob je spojuje s mladšími projevy především slezské skupiny KKA (WIŚLAŃSKI 1979; SZMYT 1996; 2003; 2004), podobně jako použitá surovina štípaných kamenných nástrojů (silicít glacienních sedimentů), a je dalším dokladem průniku jejich nositelů ze severu z polského nebo i českého Slezska. Tento jev je příznačný pro celou dosavadní minimálně středomoravskou skupinu památek KKA. Podle výsledků absolutního datování se tak mělo dít mezi lety 2850–2600 BC (PEŠKA 2009, 41–42).

Sousední sídlíště na výrazném návrší pravobřežní moravské terasy v trati U hvězdárny (KALÁBEK – TAJER – VITULA 2001) na katastru Slavonína (vzdálenost necelý 1 km vzdušnou čarou) poskytlo prakticky stejný obrázek s ca 25 zahloubenými stavebními a zásobními jámami rozloženými na ploše necelé 2 ha. Naděje vkládáme také do zpracování nového sídlíště v Bystročicích, U Topolánky, kde je k dispozici několik jam s charakteristickou keramikou a větší množství kusů záměrně zpracované vápenné malty (!) vyrobené z místních karbonátových hornin (VRÁNA – ŠRÁMEK 2009; posudek J. Zimáka).

Izolovaný objekt KKA z Pravčic 2 pochopitelně tolik informací poskytnout nemůže, ovšem je důležitým signálem trvalejšího pobytu nositelů KKA na místech, kde se doposud počítalo jen se sporadickým osídlením bošáckým. Tvarem jde o běžnou menší sídlíštní jámu sloužící snad jako malá zásobnice. Její poloha blíže jihozápadnímu okraji plochy výzkumu nevylučuje pokračování sídlíště tímto směrem. Jak již bylo naznačeno výše z jeho obsahu lze vyzdvihnout torzo dvou– či čtyřhrané široké amfory s válcovitým až mírně rozevřeným hrdlem a slabě odsazeným oblým tělem. Na rozhraní hrdla a plecí byly umístěny drobné horizontálně provrtané rozebrané výčnělky plnicí funkci oušek (zachován pouze 1). Výzdobu hrdla a plecí tvoří 1 a 3 obvodové linie kruhových vpichů ohraničené liniemi otisků jemné šňůry. Mezi nimi se na hrdle nacházejí svislé svazky 4–5 třásní provedené rovněž jemným otiskem šňůry (obr. 3:3). Keramické těsto tmavohnědé barvy vykazuje typickou ostrohrannou příměs bílého křemene (obr. 6). Nádobu připomíná některé typy mís s horizontálními ouškami či výčnělky (cf. WIŚLAŃSKI 1966, Ryc. 44:10). Přesnou analogii jsme k ní nenašli, typologicky je jí blízka široká

zdobená amfora s válcovitým hrdlem a baňatým odsazeným tělem z Tlustomost na nedalekém Glubczycku (GEDL 2004, Abb. 11). Široké odsazené mísy s horizontálními oušky nebo výčnělky jsou velice příznačně právě pro slezskou skupinu KKA, vykazující největší podobnost vůči moravskému materiálu. Nádoby opatřené horizontálními oušky/výčnělky ať už jazykovitými, pupkovitými nebo rozeklanými nacházíme opět na širokém teritoriu počínaje Moravou (Olomouc–Slavonín, Horní lán: obr. 5:8; Vávrovicé – U palhanské cesty: ZEŽULOVÁ – ŒEDO 2004, obr. 3:i), pŕes více regionů východní větve KKA (WIŒLAŒSKI 1966, Ryc. 22:1; 24:12; WOJCIECHOWSKI 1967, Ryc. 7:g,h; SZMYT 1999, Fig. 9:22; 10:12; Pl. 1:3; 2000, Ryc. 21:2; 47:10) až po západní uskupení (BEIER 1988, Taf. 61:3,10).

Také výzdobný prvek se nám zatím zdá originální, neboť vertikálně postavené schéma svazků otisků Œňůry a vpichů nebo kolku zaznamenáváme pouze na amfoře z Opavy–Kolářské ulice (KOUŘIL – PAVELČIK 1989, obr. 11:1) nebo na plecích amfory z Gniechovic na Dolním Slezsku, kde svislé linie svazků či třásní nese tělo široké mísy (WOJCIECHOWSKI 1967, Ryc. 2:a,e). Tunelovité ouško z Klenovic na Hané (ŒMÍD 1999, obr. 4:3) je zdobeno řadami vpichů a otisků Œňůry. Tuto kombinaci (otisk Œňůry a vpichy) jsme schopni vystopovat také v Čechách na keramice KKA vyskytující se v prostředí řivnáčské kultury (HÁJEK – VLČEK 1956, obr. 4:2; ZÁPOTOCKÝ – ZÁPOTOCKÁ 2008, obr. 76:101; Tab. 25:5). Na dalším území již není tak početná, ale objeví se např. v bohatě zastoupené kujavské enklávě (SZMYT 1996, Ryc. 4:2,6) a jistě by byla k nalezení i na dalším území.

K fragmentu hrnce s vodorovnou důlkovanou linií na hrdle (šedý jemně plavený materiál bez příměsí) (obr. 3:2) nacházíme období v Olomouci–Slavoníně na Horním lánu (obr. 5:14,15), Vávrovicích – U palhanské cesty (ZEŽULOVÁ – ŒEDO 2004, obr. 3:g; ZEŽULOVÁ 2008, obr. 3:139/93; 9:225/36; 10: 225/211 atd.) a na mnoha dalších nalezištích. U některých exemplářů jsou důlkované linie umístěny poněkud níže směrem k plecím nebo přímo pod okrajem (SZMYT 1996, Ryc. 3:5). Jedná se pro KKA vcelku běžný tvar sídlištní keramiky objevující se jak ve východní (SZMYT 1999, Pl. 50:25; 51:10; 54:1,13,14,18,21; 2000, Ryc. 25:5 NOSEK 1967, Ryc. 120:5; 121:7; WIŒLAŒSKI 1966, Ryc. 43:12; 70:25; WOJCIECHOWSKI 1967, Ryc. 1:l,n) tak i v západní (DOBEŠ 1995, obr. 2:7; 3:15; ZÁPOTOCKÝ – DOBEŠ 2000, obr. 11:2; BEIER 1988, Taf. 42:5; 52:13,14) oblasti KKA.

Pŕestože na základě malého fragmentárního souboru z Pravčic 2 nelze činit žádné širší závěry, jsme nakloněni získaný soubor zařadit spíše do mladších fází vývoje KKA a spojovat jej s průnikem jejích tvůrců na jihozápad z území dnešního polského i českého Slezska. Jde prozatím o jeden z nejjihnějších dosažených bodů v těsném kontaktu s jevišovickým osídlením, které právě v tomto prostoru vytváří společné rozhraní obou entit. Na východ od řeky Moravy hledáme vzájemně ustálení sídelní oikumeny KKA a bošácké kultury, i když zde vzhledem ke sporadickému osídlení druhou z nich nelze do budoucna vyloučit možnost posunu osídlení KKA ještě více na jih. Dvě dosavadní velmi výrazné kumulace nálezu KKA na Moravě tzn. na Opavsku a na střední a částečně východní Moravě (obr. 4) zatím nedává jasnu odpověď na otázku cest, resp. směru posunu KKA. Snad jen rozptýlené nálezy silicitových seker KKA by mohly stopovat průnik Poodřím a pak širším koridorem Moravské brány dále k jihozápadu, kde byl s největší pravděpodobností zastaven již fakticky kompaktním jevišovickým osídlením.

Nicméně se jedná o další, byť skromný, příspěvek k poznání a rozšíření této facies východní, resp. střední skupiny KKA na Moravě.

Literatura

- BEIER, H.J. 1998: Die Kugelamphorenkultur im Mittelbe–Saale–Gebiet und in der Altmark. Veröffentlichungen des Landesmuseums für Vorgeschichte in Halle 41. Berlin.
- BÉM, M. 2005: Pravěké stavby na lokalitě Horní lán v Olomouci–Slavoníně, In: BÉM, M. – PEŠKA, J. (eds.) Ročenka 2004, Olomouc, 126–172.
- DOBEŠ, M. 1995: Sídlištní objekt kultury kulovitých amfor z Kopist, okr. Most. In: Archeologický výzkum SZ Čech 1983–92, Most, 111–122.
- GEDL, M. 2004: Die Geländeprospektion im Gebiet der Głubczce–Hochebene in der Zeit von 1996 bis 1998, Recherches Archeologiques de 1993–1998, Kraków, 180–192.
- HÁJEK, L. – VLČEK, E. 1956: Kostrové hroby z Předměřic, Památky archeologické XLVII, 1–30.
- KALÁBEK, M. – TAJER, A. – VITULA, P. 2001: Olomouc (k.ú. Nemilany, okr. Olomouc), Přehled výzkumů 42 (2000), 154.
- KALÁBKOVÁ, P. – PEŠKA, J. – TAJER, A. V TISKU: Pravčice 2, „Losky“, Přehled výzkumů 51, Brno, v tisku.
- KOUŘIL, P. – PAVELČÍK, J. 1989: Pravěké a časně historické osady z Opavy–Palhance I., Časopis Slezského muzea Série B 38, 133–147.
- NOSEK, S. 1967: Kultura amfor kulistých w Polsce. Wrocław–Warszawa–Kraków.
- NOVOTNÝ, B. 1955: Slavónska kultúra v Československu, Slovenská Archeológia 3, 5–69.
- PAVELČÍK, J. 1993: Kultura kulovitých amfor. In: PODBORSKÝ, V. A KOL. Pravěké dějiny Moravy, Brno, 190–191.
- PEŠKA, J. 1998a: Mladoneolitická sídliště z Olomouce–Slavonína (Předběžná zpráva) – Late Eneolithic settlements from Olomouc–Slavonín. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 16. pracovního zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska, Lázně Sedmihorky 23.–25.9. 1997, Turnov – Hradec Králové, 136–145.
- PEŠKA, J. 1998b: Osídlení lokality Olomouc–Slavonín v období eneolitu – Besiedlung der Lokalität Olomouc–Slavonín in der Zeit des Äneolithikums. In: Ústav archeologické památkové péče Olomouc, Ročenka 1997, Olomouc, 70–82.
- PEŠKA 2000a: Nové archeologické lokality a nálezy v Olomouci a okolí. In: Památky známé a neznámé. Sborník příspěvků ze semináře „Evropa – společné dědictví 1999–2000“, Olomouc, 15–38.
- PEŠKA, J. 2000b: K vybraným problémům relativní chronologie v období mladého a pozdního eneolitu na Moravě, Pravěk NŘ 9, 1999, Brno, 243–268.
- PEŠKA, J. – BÉM, M. – KOUŘIL, P. 2001: V zajištění Tabulového vrchu. In: Archeologické zrcadlení, Olomouc, 39–65.
- PEŠKA, J. 2009: Mladší a pozdní eneolit, starší a střední doba bronzová. In: SCHULZ, J. (ed.) Dějiny Olomouce 1. svazek, Olomouc, 41–56.

- PEŠKA, J./TAJER, A. 2009: Příspěvek k poznání jevišovického osídlení na střední Moravě. In: BÉM, M. – PEŠKA, J. (eds.): Ročenka 2008, Olomouc, 59–107.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 1998: Olomouc ve starším a středním eneolitu. Rukopis diplomové práce. Brno.
- PROCHÁZKOVÁ, P. 2001: Olomouc ve starším a středním eneolitu. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 18. pracovního zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska Mostkovice 14. – 17. září 1999, Pravěk Suppl. 8, Brno, 299–310.
- PŘICHYSTAL, A. – ŠEBELA, L. 2004: Silicite Axes of central Poland provenience in Moravia, *Acta Archaeologica Carpathica* XXXIX, 5–23.
- SCHENK, Z. 2002: Předmostí dosud nezkoumané, *Pravěk* NŘ 11, 2001, Brno, 371–379.
- SZMYT, M. 1996: Społeczności kultury amfor kulistych na Kujawach. Poznań.
- SZMYT, M. 1999: Between West and East. People of the Globular Amphora Culture in Eastern Europe: 2950–2350 BC. *Baltic–Pontic Studies* 8. Poznań.
- SZMYT, M. 2000: Osadnictwo społeczności kultury amfor kulistych. In: KOŠKO, A. (red.) *Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego, T. III Kujawy cz. 4 Osadnictwo kultur późnoneolitycznych oraz interstadium epok neolitu i brązu: 3900 – 1400/1300 przed Chr.* Poznań, 135–329.
- SZMYT, M. 2003: On the Studies of the South–Western Peripheries of the Globular Amphora Culture, *Pregľad Archeologiczny* 51, 87–122.
- SZMYT, M. 2004: Kugelamphoren, Řivnáč, Cham, Horgen. Eine Möglichkeit zur Interpretation der Beziehungen in der ersten Hälfte des dritten vorchristlichen Jahrtausends. In: BEIER, H.–J. – EINICKE (Hrsg.), R., *Varia neolithica* III, Langen Weissbach, 165–178.
- ŠEBELA, L. 1993: Weitere Grabungssaison in Hulín (Bez. Kroměříž), *Přehled výzkumů* 1989, Brno, 47–48.
- ŠMÍD, M. 1999: Nové poznatky o vývoji střední Moravy v období středního a mladého eneolitu. In: I. Kuzma (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 1998. Zborník referátov zo 17. pracovního stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Dudince* 22. – 24. 9. 1998, *Materialia Archaeologica Slovaca* T. II, Nitra, 241–252.
- ŠMÍD, M. 2006: Olomouc (k.ú. Slavoní, okr. Olomouc), *Přehled výzkumů* 47, 2005, Brno, 131–132, 166–167.
- VOKOLEK, V. – ZÁPOTOCKÝ, M. 1990: Východní Čechy ve středním eneolitu. (Otázka zásahu bošácké skupiny), *Památky archeologické* LXXXI, 28–58.
- VRÁNA, J. – ŠRÁMEK, F. 2009: Bystročice (okr. Olomouc), *Přehled výzkumů* 50, Brno, 266.
- WIŚLAŃSKI, T. 1966: *Kultura amfor kulistych w Polsce północno–zachodniej. Wrocław–Warszawa–Kraków.*
- WIŚLAŃSKI, T. 1979: *Plemiona kultury amfor kulistych.* In: HENSEL, W. – WIŚLAŃSKI, T. (red.): *Neolit (Prahistoria ziem Polskich, t. II), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk*, 261–299.
- WOJCIECHOWSKI, W. 1967: *Kultura amfor kulistych na Dolnym Śląsku, Silesia Antiqua* IX, 7–36.

- ZÁPOTOCKÝ, M. – DOBEŠ, M. 2000: Sídliště kultury kulovitých amfor z Lovosic. K typologii keramiky KKA v severozápadních Čechách, Památky archeologické XCI, 119–150.
- ZÁPOTOCKÝ, M. – ZÁPOTOCKÁ, M. 2008: Kutná hora – Denemark. Hradiště řivnáčské kultury (ca 3000–2800 př.n.l.). Památky archeologické – Supplementum 18. Praha.
- ZEZULOVÁ, M. 2008: Archeologické polykulturní naleziště Vávrovice – U Palhanské cesty, sezóny 2001–2003. Opava ISBN: 978–80–85034–43–1.
- ZEZULOVÁ, M. – ŠEDO, O. 2004: Výsledky záchranného archeologického výzkumu ve Vávrovicích, okres Opava, Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2001–2002, Katowice, 22–31.

Summary

Globular Amphora Culture on the Settlement in Pravčice 2

Jaroslav Peška, Arkadiusz Tajer

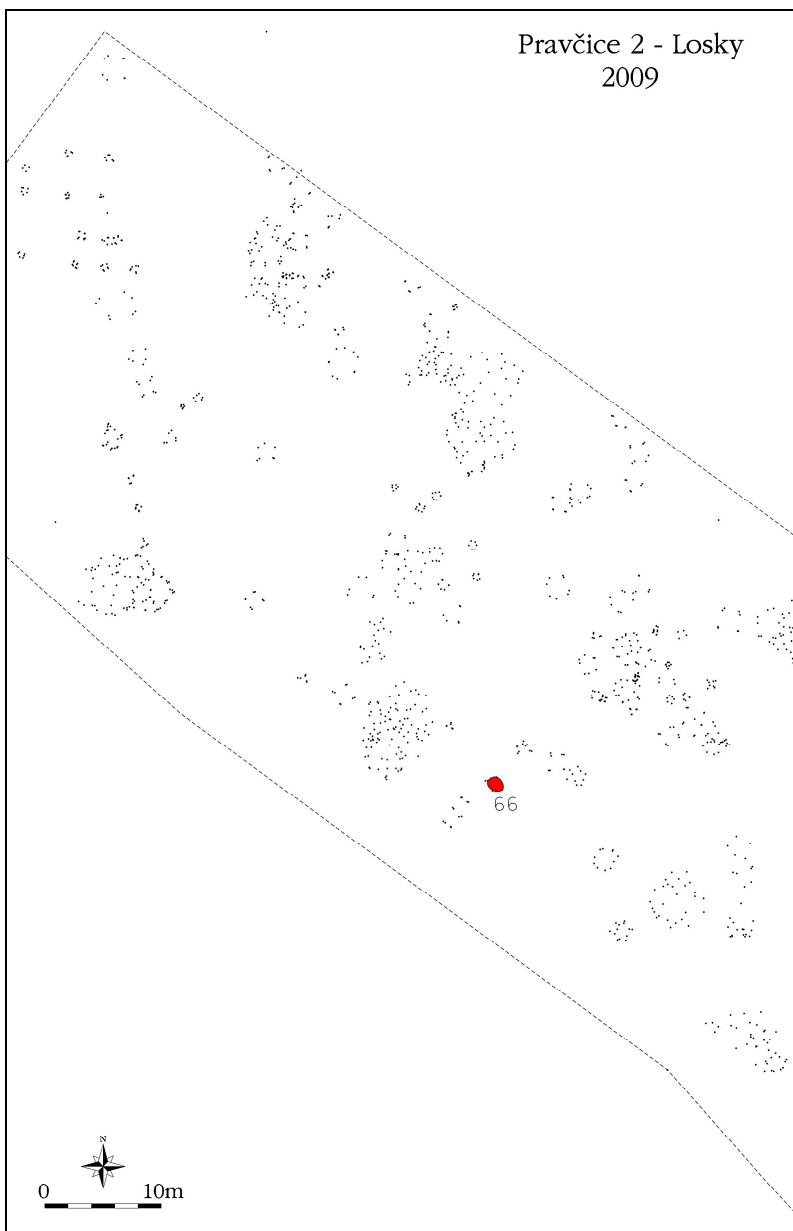
During a rescue research of the course of R49 Hulín–Fryšták speed road, a smaller slightly conic-shaped pit no.66 was uncovered on the multi-cultural site of Pravčice 2, Losky, containing Globular Amphora pottery (a larger part of a wide two- and four-handle decorated amphora with a typical quartz ingredient and fragments of pot-shaped vessels with a dimple pattern below the rim (Figs. 3:2, 3). Existence of a settlement cannot be excluded further to the southwest outside the investigated area. Currently, more than 400 Globular Amphora sites are registered in Moravia (settlements, surface finds of pottery and silicide axes from the Polish striped “flint”) in two significant groups around Opava and in central and partially eastern Moravia (the regions of Olomouc, Prostějov and partially Přerov, Fig. 4). Modest analyses, which have been so far conducted, of the largest settlements in Olomouc–Slavonín, Horní lán, U Hvězdárny or Vávrovice – U palhanské cesty (PEŠKA 1998; 2000a; 2000b; 2001; 2009; ZEZULOVÁ – ŠEDO 2004; ZEZULOVÁ 2008) indicated the nearest parallel with the Silesian group or the Globular Amphora subgroup (cf. WIŚLANSKI 1979; SZMYT 1996; 2003; 2004). The case of Pravčice 2 material is similar with analogies in Moravia (Figs. 5:8, 14, 15; ŠMÍD 1999, Fig. 4:3), Silesia (KOUŘIL – PAVELČÍK 1989, Fig. 11:1; ZEZULOVÁ – ŠEDO 2004, Fig. 3.i), or, in general, more in the eastern or western branch of the Globular Amphora Culture. The nearest geographical parallel can be seen in Globular Amphora pottery in the Věteřov settlement of Hulín – Nivky (ŠEBELA 1993, Figs. 12:3, 5). So far, both sites form the most southern point of spread of the Globular Amphora Culture in Moravia on the border with the Jevišovice settlement (Fig. 4). In future, an increase in the number of Globula Amhora sites is certain to occur, yet the exact form of the settlement strategy of this culture is still impossible to identify.

Captions

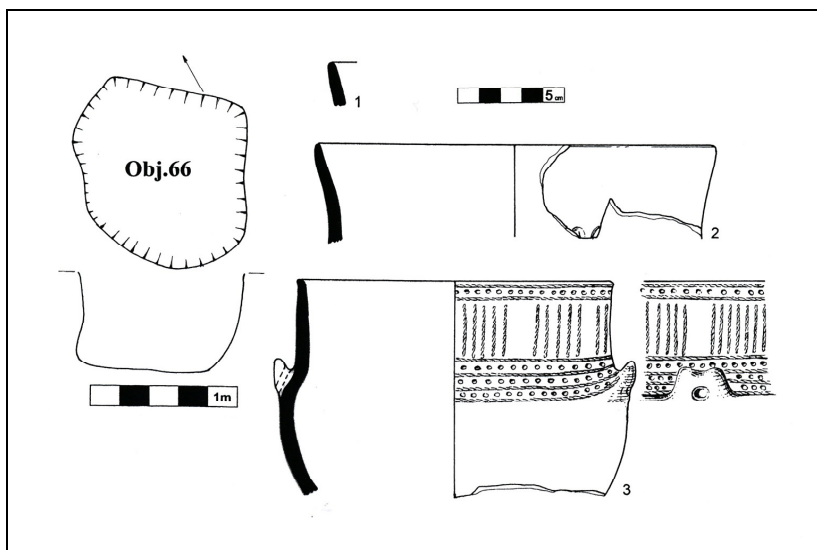
- Fig. 1 An orthophotograph map with marked location of Hulín, Nivky site and the examined area on site Pravčice 2, Losky. By P. Grenar.
- Fig. 2 Pravčice 2, Losky 2009. An overall view with silhouettes of sunken features and position of Globular Amphora pit no. 66.
- Fig. 3 Pravčice 2, Losky 2009. Pit no. 66 and its pottery. By A. Pešková.
- Fig. 4 The map of Moravia with current status of Globular Amphora settlement.
- Fig. 5 Olomouc-Slavonín, Horní lán 1995-7, 2001. A sample of material from the Globular Amphora settlement.
- Fig. 6 Pravčice 2, Losky 2009. Fragments of a decorated amphora of the Globular Amphora Culture with detailed decoration. By M. Bém.

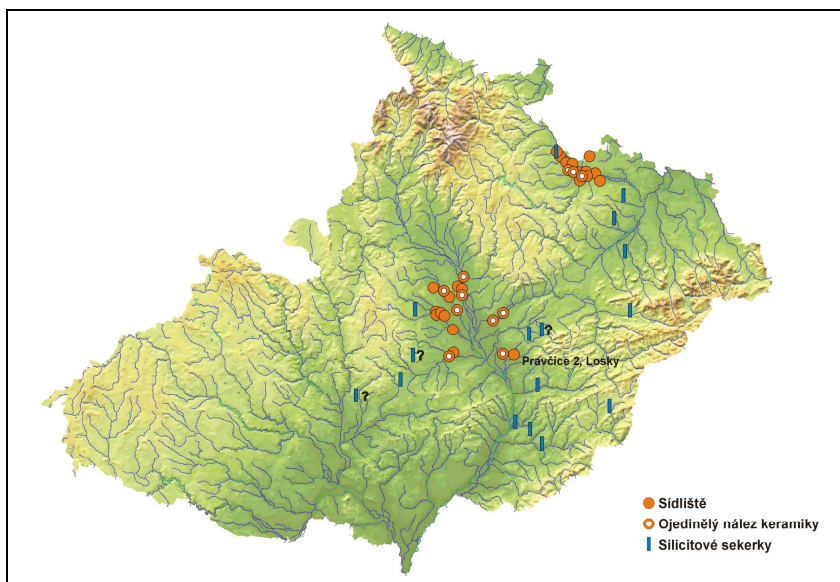
Obr. 1 Ortofotomapa s vyznačením polohy naleziště Hulín, Nivky a prozkoumané plochy na lokalitě Pravčice 2, Losky. Mapy a plány P. Grenar.

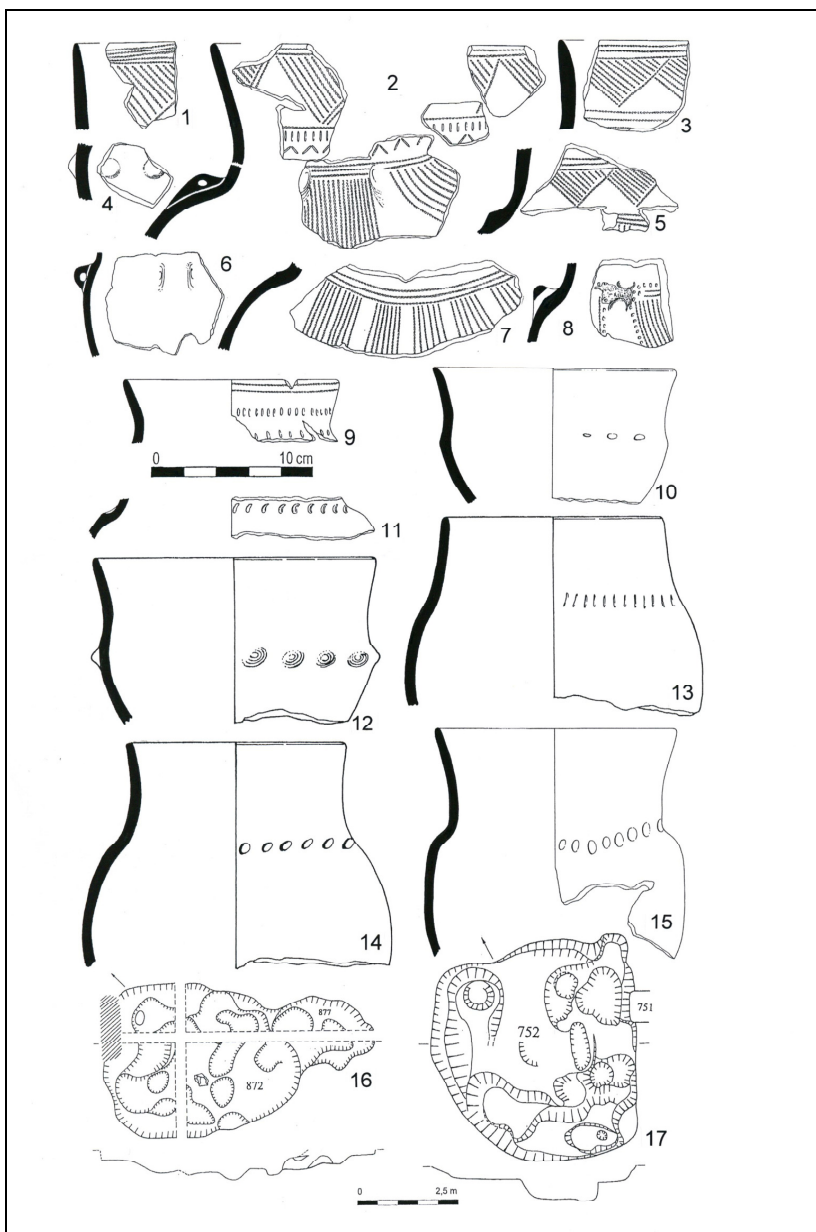
Obr. 2 Pravčice 2, Losky 2009. Celkový plán se siluetami zahloubených objektů a polohou jámy č. 66 KKA.

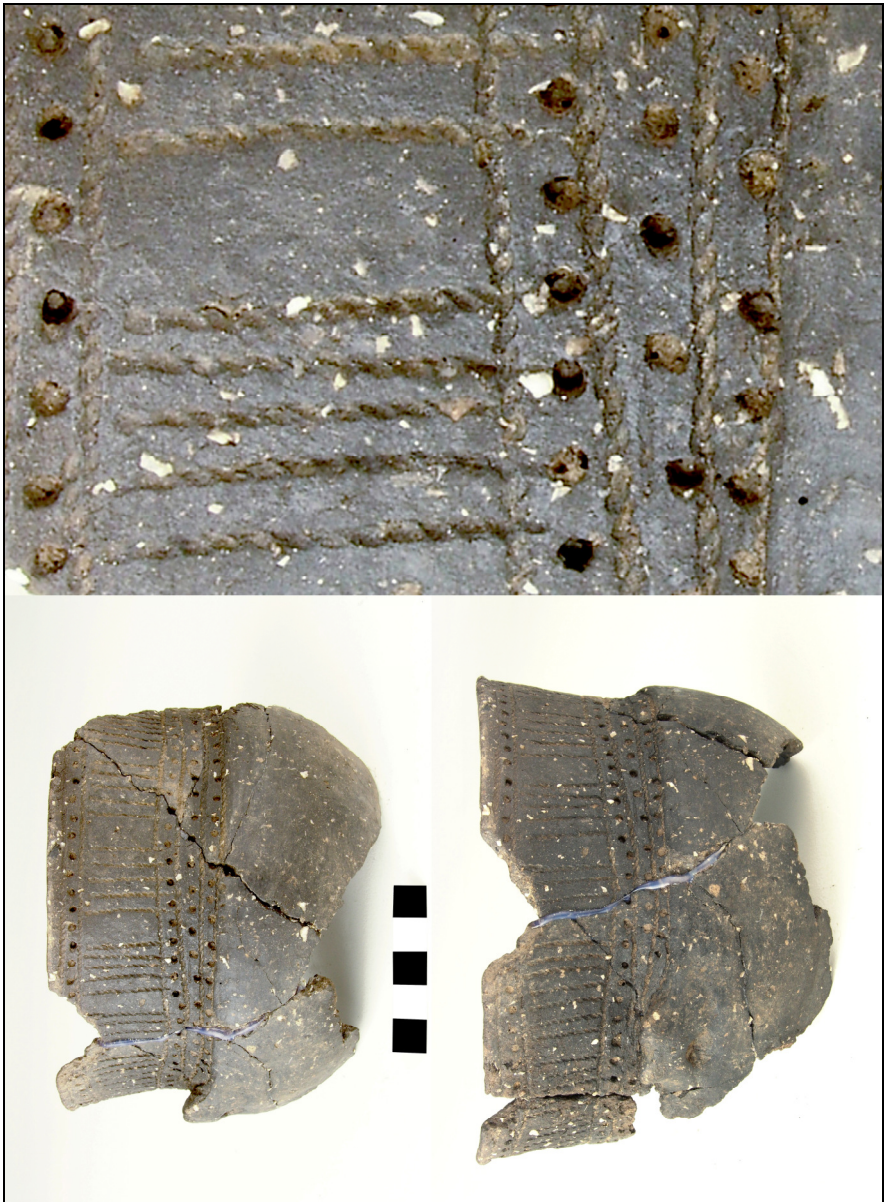
Obr. 3 Pravčice 2, Losky 2009. Jáma č. 66 a její keramický obsah. Kresby A. Pešková.

Obr. 4 Mapa Moravy s aktuálním stavem osídlení KKA.

Obr. 5 Olomouc-Slavonín, Horní lán 1995-7, 2001. Ukázka materiálu ze sídliště KKA.

Obr. 6 Pravčice 2, LOsky 2009. Části zdobené amfory KKA s detailem její výzdoby. Foto M. Bém.